

אין בין המודר פרק רביעי נדרים

באיש חלה ואית דגרסי באש: כאילו שופך דמים. מפני שבני אדם שנכנסין לבקר עושים לו לחולה כל רכיו: לא שיהיה ולא שימות. שהרי אינו יודע בענייניו של חולה: דלא ליסרע מוליה. דלימלא מתללגלא לאלתר. אי נמי דלא ליסתעי מיני לעוליה: מאן ואיך. חזי דלא מתרפא אמר לנו פוקו ואכריזו: ריעים כנעמן. שריפואוהו מנרעמו כגון אלישע דהוה נביא וזקן והשיאו ענה לנעמן: אס יאמרו לך נערים בנה. צית המקדש: וזקנים אומרים ספור. ואל תבנה: וסימן לדבר מהכנס. דכתבי (מלכים א יב) ויעוז את ענת הזקנים וגו' (נצט צוית המקדש על אותה ענה. והמורה לא פירש צצית המקדש ואיכא ברייתא^א) דקתני כהדיא צצית המקדש: לא לפעור. כמו (נצמדנ טו) ופקודת כל האדם מתרגמינן וסודא: סלס שעי קמייסא רווחא דעסיא. כדאמר צנלמא (צ"ב טו): אדלי יומא אדלי קצירא. ודילמא אמר לא אצטריך למצעי רחמי עליה דאינו כל ק חולה: יפעדנו. כמו ולחס לצצ שהשכינה כו' שנאמר ה' יפעדנו קרי ציה סכרנו. אי נמי יפעדנו ממש שפעד שכינה על ראשו כדאמרן כהדיא ששכינה שרייה למעלה ממיטתו: סהא רבה פרס. כשהנה פרס גדול הוה עדות לגשמים שירדין לא"י דאי צבוה מכל הארלות וצאין גשמים ונפלין צפרת ומתגדל מהן. והאי דאמר' דנהר מתגדל ממי הגשמים הוה פלוגתא אדשמואל: נהרא מכיפיה מסכרי. שנוצב מגדומו ולא נהר גשמים: אלא

(א) צרכות נה. (ב) ציל וכשלו אל יגל לך בן ירמיהו ה' וגו' והסיד מעלי אפי. (ג) [נעיל כב]. (ד) ומיגלה לא: תוספתא ע"י פירא. (ה) שנת יב. (ו) שנת סה: כבודות נה. (ז) [תוספתא ע"י פ"א]. (ח) [נצמדנ טו]. (ט) [שמיט פסח ט]. (י) [ויקרא יא]. (יא) [וכי' צמקאות פ"ה מ"ה].

תורה אור השלם

1. בנפול אירבה אל תשקח ובקשלו אל יגל לך: משי ל דו. 2. אשרי משכיל אל קל ביום קצוה ומקטוה יי. תהלים מא ב. 3. דודי נשע ונגלה מני באהל רעי קפדתי כארג חיי מדלה יבצעני מיום עד לילה וצלימתי. ישעיהו לח א. 4. ואמר לו מורג ירמיהו ככה דל בן המלך בבקר בבקר הלוא תגיד לי ואמר לו אמנן את מקור ארות אבשלם אודי אני אהב: שמואל ב יג ד. 5. כל בעל פה ה' למענהו וגם רשע ליום קצוה. משלי טו ד. 6. ה' ישמרו וירחיקו ואשר בארץ ואל תתנוהו בגנף אקיהו. תהלים מג א. 7. אומר אל רחבעם בן שלמה מלך יהודה ואל קל בית יהודה ובנימין ויהוה העם לאמר: מלכים א יב כב. 8. ה' יסעדנו על ערש דף קל משקבו והפכת בקליו: תהלים מא ד.

תהלים מג א
7. אומר אל רחבעם בן שלמה מלך יהודה ואל קל בית יהודה ובנימין ויהוה העם לאמר: מלכים א יב כב. 8. ה' יסעדנו על ערש דף קל משקבו והפכת בקליו: תהלים מא ד.

גלוין הש"ס

גמ' לא לבקור איניש. עיין רש"י שנת דף י' ע"ב דיה סודע ויל' דגרסי: כאן לא ליטעור:

מוסף רש"י

דכל דסני לי ליהידי לי. ומתן קי ישוב מתון אף מעלי (ברכות נה). מטרא במערבא. נהא. יסאל, שהדא רבה פרת. פרת מעיד דכרי שחא יוד מתאק יסאל ככל וגדל ממי הגשמים וידעין בני צבל שירדו גשמים כהרי ארץ ישראל ושמתי על אחיסי (שבת סה) ובעי' בבורות נה). הנהר מכיפיה מתברך. משפטו ומקורו ומסלעו, קלע מתרגמינן כיס, מכיפיה מיצין ולא ממי הגשמים (שבת סה). אין המים מטריין ביהודין. אין מטריין ארס וילס תטולין צפן דרך וחילה ויכין להשקין

באיש חלה: אין מצקש עליו רחמים לא שיהיה ולא שימות. נראה צעני דה"ק פעמים שצריך לבקש רחמים על החולה שימות כגון שמצטער החולה בחליו הרבה ואי אפשר לו שיחיה כדאמרין צפרק הנושא (תפוזות קד). דכיון דחזאי חמתיה דרבי דעל כמה זימנין לבית הכסא ואנח תפלין וקא מצטער אמרה יי לון שיכופו העליונים את התחמונים כלומר לדימות רבי. ומש"ה קאמר דהמצקר חולה מועילו בתפלתו אפי' לחיות מפני שהיא תפלה יותר מועלת ומי שאינו מצקרו אין צריך לומר שאינו מועילו לחיות אלא אפי' היכא דאיכא ליה הנאה צמימה אפי' אותה וצומרי אינו מהנהו: לא ליפעור איניש. לא יצק. ופקודת כל האדם^א מתרגמינן וסודא: קצירא כהנא שעי קמייסא רווחא דעסיא. וכסבור המצקר שנתרפא ואין צריך לבקש רחמים עליו: צפריסא תקוה חולישא וכסבור שהוא צלפס סקיה ומתליש מן הרחמים: לא יש צו על גבי מטא ולא על גבי ספסל. איכא מאן דאמר דדוקא כשהחולה שוכב על גבי קרקע שנתלג מצקר גבוה ממקום שכניה: אומר ר' אינו אמר רב מטרא צמערבא סהא רבה פרס. כשיוכר נטר צא"י מעיד עליו פרס צצל שכל שהוא גדול צידוע שאע"פ שלא ירדו גשמים כאן ירדו גשמים צא"י. ונפקא מינה שאסור לצבול כל לפי שאין מי גשמים הנוטפין מטריין צווחלין אלא צאצבורן כלומר דקו וקיימי כדתניא צפריס^ב אי מה מעיין מטער צווחלין אף מקוה מטער צווחלין מ"ל אף מעיין וצור^ג מעיין מטער צווחלין ומקוה צאצבורן הילכך כל היכא דאיכא למיחש שמה רבו נוטפין על הזוחלין אסור והיינו כשהנהר גדול הרבה אצל אס היה הולך לאטו או שלא נתרבה אלא מפעט דליכא לנפוקי צריצית נוטפין שרי לכתניא צמוספתא ער' ר' אלעזר בר דקון על הזוחלין שרבו על הנוטפין שהם כשרים^ד: ופליגא דשמואל דאמר שמואל נהרא מכיפיה מסלעו. כלומר ממקורו הוא מתגדל שאע"פ שאנו רואים שכההגשמים יורדין והוא מתדריס עיקר רצוין ממקורו הוא כדאמרין צפרק סדר תעניות (תענית כה): אין לך כל טפח וטפח יורד מלמעלה שאין תהום עולה לקראמו טפחים וגמלא שלעולם זוחלין רצין על הנוטפין דהא לטפח של גשמים איכא טפחים דנעיין הלכך לשמואל מותר לצבול צנרות לעולם אפי' אלא

רוב חלבו באיש לא איכא דקא אתי אמר להו לא כך היה מעשה בתלמיד אחד מתלמידי ר' עקיבא שהלה לא נכנסו חכמים לבקרו ונכנס ר' עקיבא לבקרו ובשביל שכיבדו וריבצו לפניו היה א"ל רבי החייתני יצא ר' עקיבא ודרש כל מי שאין מבקר חולים כאילו שופך דמים כי אתא רב דימי אמר כל המבקר את החולה גורם לו שיחיה וכל שאינו מבקר את החולה גורם לו שימות מאי גרמא אילימא כל המבקר את החולה מבקש עליו רחמים שיחיה וכל שאין מבקר את החולה מבקש עליו רחמים שימות שימות ס"ד אלא כל שאין מבקר חולה אין מבקש עליו רחמים לא שיחיה ולא שימות^ב רבא יומא קדמאה דחליש אמר להון לא תיגלו לאיניש דלא לתרע מזליה מכאן ואילך אמר להון פוקו ואכריזו בשוקא דכל דסני לי ליהדי לי וכתבי ב' בנפול אויבך אל תשמח ו'וגו' ודרחים לי ליבעי עלי רחמי אמר רב כל המבקר את החולה ניצול מדינה של גיהנם שנאמר אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו ו"י אין דל אלא חולה שנאמר מדלה יבצעני אי נמו מן הדין קרא מדוע אתה ככה דל בן המלך בבקר בבקר ו'וגו'^א אין רעה אלא גיהנם שנאמר כל פעל י"י למענהו וגם רשע ליום רעה ואם ביקר מה שכרו מה שכרו כדאמר ניצול מדינה של גיהנם אלא מה שכרו בעוה"ז^ב ישמרהו ויחייהו ואושר בארץ ואל תתנהו בנפש אויביו יי' ישמרהו מיצר הרע ויחייהו מן היסורין ואושר בארץ שיהו הכל מתכבדין בו ואל תתנהו בנפש אויביו שיודמנו לו ריעים כנעמן שריפו את צרעתו ואל יודמנו לו ריעים כרחבעם שחילקו את מלכותו תנא ר'ש בן אלעזר אומר אם יאמרו לך ילדים בנה וקנים סתור שמע לוקנים ואל תשמע לילדים שבנין ילדים סתירה וכתירת וקנים בנין וסימן לדבר ר'רחבעם בן שלמה אמר רב שישא בריה דרב אידי^א לא ליפעור איניש קצירא לא בתלת שעיי קדמייתא ולא בתלת שעיי בתרייתא דיומא כי היכי דלא ליסח דעתיה מן רחמי תלת שעיי קדמייתא רווחא דעתיה בתרייתא תקפו חולשיה^ב אמר רבין אמר רב שהקב"ה הן את החולה שנאמר יי' יסעדנו על ערש דוי ו'וגו' ואמר רבין אמר רב מניין שהשכינה שרויה למעלה ממדתו של חולה שנאמר יי' יסעדנו על ערש דוי תניא נמי הכי הנהננס לבקר את החולה לא ישב לא על גבי מטא ולא ע"ג ספסל ולא על גבי כסא אלא מתעטף ויושב ע"ג קרקע מפני שהשכינה שרויה למעלה ממדתו של חולה שנאמר יי' יסעדנו על ערש דוי ואמר רבין אמר רב מטרא במערבא שהדא רבה פרת ופליגא דשמואל דאמר שמואל מכיפיה מתברך ופליגא דשמואל דאמר שמואל אין המים מטריין ביהודין אלא

כשנראה לעין שנתרבה הרבה מחמת המטר: ופליגא דידיה אידיה דאמר שמואל אין המים מטריין צווחלין. אלא

מב ג מיי פירד מהל' אצל הליד: מב ג מיי שס הליה סמג עשין מ"ס צ טושי"ע יו"ד פ"י שלה עני' ד: מב ג מיי שס הלי"ו טושי"ע שס עני' ג:

תוספות

לפעור. אס יצק לחולה. פוקד מתרגמינן וסוד: רווח דעסיא. חולה וספור המצקר החולה עבר לו חלו ומנע מלצק רחמים: בתלת ומקוה תקפו חולשיה. בנפול מלצק רחמים עליו: שהדא רבה פרת. שרבו מימיו מן השמים:

פירוש הרא"ש

רוב חלבו באיש צ"ה רבה דמלמרי צבנה מלתיקין (דף נ) מן קסד חלשא צבנה: שכבדו וריבצו לפניו. לפני החולה צווי רבי עקיבא כי היכנס לבקר את החולה מפקח כל רכיו ומתוהו: אינו מבקש עליו רחמים לא שיחיה ולא שימות. או היא רעה גדולה שחש היה מצוקו היה מבקש עליו רחמים ואפשר שעת לזון הוא ותהיה תפלתו גשמת ומיטת הציפור נוצרת שימות: דלא ליתרע מוליה. דלפ מורא חדו סכמי (שבת לב) ואולי בצקשה מועטת שיקש שזולו ידעמו יתוקף חלו: משכיל אל נלמיה אלו נפיקו לקרו ולפק צלכיו: שריפואוהו ענה ששהיאוהו ענה לצבול צירין: רחבעם בן שלמה. שהשיאוהו ענה לומר אפי' יצק אתכס צפורים ואפי' בעקריס: לא ליפטע. לא לפקוד: (ה) שפתי דעתי. וספור הוא שנתרפא ולא יספול עליו: תקפו חולשיה. וכבר הוא מתקוה שאין פתחו מועלת לו: שהדא רבה פרת. כי מרוב גשמים שירדו בארץ ישראל גדל הנהר ורבה ורואין בני צבל ושמתי צבנות לחיסי: נהרא מכיפיה מתברך. מסלעו ומקקרו מימיו גדלין ויקרבו גדול הנהר מן ההסוד כדאיתא בתענית צפרק סדר תעניות (דף תענית כה) שאין לך טפח וטפח יורד מלמעלה ממלמעלה שאין תהום עולה לקראמו טפחים וגמלא שלעולם זוחלין רצין על הנוטפין דהא לטפח של גשמים איכא טפחים דנעיין הלכך לשמואל מותר לצבול צנרות לעולם אפי' אלא

ציל הפסק לא אמר קמא קמא בעיל כמו שצנאר לקמן צפרק הנויר מן היקב (דף נה) ובין דלתי צבל נספכו כולם לנוטפים ותנן כנסתא מקואות (פ"ה מ"ה) העופות מקוה ומקוה אינו מטער צווחלין (ר"ן מ"ל אף חלק מעיין מטרא כדאמרין צפרק הנושא (תפוזות קד) כל הימים מקוה הימים מועטת: אס כאן והיינו טעמא דלשון מקוה משמע צבורין וזוחלין כדכתיב יקו המים אל מקום אחד אצל מעין בין זוחל בין עומד כמקום אחד נקרא מעין ומ"מ אי לאו אף חלק הוא מקוה למעין לטעור צוחליה: